

АНДРІЙ ГЕВКО

КЕРІВНИК ПРАКТИКИ
ЗАХИСТУ БІЗНЕСУ В
ЮРИДИЧНІЙ ФІРМІ
«BARGEN»

*Про те, хто, коли і
як може проводити
перевірки, якими
законодавчими ак-
тами потрібно при
цьому керуватися*

Перевірки контролюючих органів. Що потрібно знати?

Досить гостро у цьому році постало питання перевірок, які проводяться державними органами з контролю (нагляду), адже кожне підприємство, а тим паче його керівник, прагне бути готовим до візиту інспекторів. При цьому немає значення - плановий цей візит чи позаплановий.

Далі, з юридичної точки зору, детальніше розглянемо ситуацію на одному із підприємств, що й стало поштовхом до написання статті.

СУДОВА ПРАКТИКА

Одного дня до ТОВ «Оптиміст» завітали співробітники Державної служби України з надзвичайних ситуацій, тобто «пожежники». Як було заведено на підприємстві, гостей зустрів інженер з охорони праці. Виявилось, що пожежники прийшли проводити планову перевірку щодо дотримання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки.

Як це часто буває, пожежники швидко знайшли «спільну мову» з інженером і пообіцяли, що перевірка відбудеться швидко та «безболісно». Мовляв, їм відомо, що підприємство законослухняне, пройдуться по виробництву, директор підпише повідомлення про перевірку, направлення, а через кілька днів – акт з кількома порушеннями для проформи і на тому все закінчиться. А на те, що повідомлення про перевірку – «заднім числом», зважати також не потрібно, оскільки ні в кого не було – часу занести його раніше – штат маленький, а роботи багато.

На тому і домовилися. Пожежники пройшлися територією підприємства, поставили кілька запитань, зробили якісь помітки у блокноті та пішли.

За два дні інспектор прийшов з актом перевірки, знову запевнив, що всі порушення «формальні» і їх легко усунути: десь вогнегасники замінити, провести обслуговування протипожежних кранів, звільнити евакуаційні виходи і т. п. Після цього забрав підписаний акт і пішов.

Ще за два тижні поштою надійшов припис про усунення порушень законодавства. А ще через деякий час ТОВ «Оптиміст» отримало копію позовної заяви обласного управління ДСНС про застосування заходів реагування у сфері державного нагляду (контролю) у вигляді повного зупинення діяльності підприємства шляхом відключення від електропостачання.

Пожежники, які проводили перевірку, сказали, що вони нічого не знають, і то все «область», а вони їм тільки документи передали. Звісно, інтереси цієї компанії було захищено і її закриття вдалося уникнути, але все могло закінчитися, не почавшись, якщо б підприємство керувалося законодавством, а не запевненнями контролера.

Враховуючи не поодинокість таких ситуацій пропонуємо розібратися з тим, хто, коли і як може проводити перевірки, якими законодавчими актами потрібно при цьому керуватися.

«Біблія» для контролера

Варто розпочати із законодавства. У статті ми будемо постійно звертатися до закону, який регулює проведення більшості перевірок – це Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (далі – Закон № 877). Рекомендую всім хоча б поверхнево ознайомитися з його змістом, бо саме він визначає основні принципи і порядок проведення перевірок у сфері господарської діяльності, повноваження органів державного нагляду (контролерів), а також права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання під час проведення перевірок.

Проте варто знати, що є види контролю, на які Закон № 877 не поширюється взагалі, і є перевірки, які, крім Закону № 877, регулюються ще й іншими законами.

Закон № 877 не поширюється на такі «специфічні» види контролю, як валютний, митний та експортний, контроль за дотриманням бюджетного законодавства та законодавства про захист економічної конкуренції, а також на державний нагляд (контроль) в галузі телебачення і радіомовлення та на перевірки харчової і нехарчової продукції на предмет відповідності її вимогам законодавства. Такі перевірки регулюються Законами України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» та «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції».

Там діють окремі закони. Наприклад, Митний кодекс України, Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» та Закон України «Про захист економічної конкуренції», Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» та Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції».

Також варто навести перелік перевірок, які, крім Закону № 877, регулюються іншими нормативними актами (схема 1).

Схема 1

ПЕРЕВІРКА	ДОДАТКОВИЙ НОРМАТИВНИЙ АКТ
КОНТРОЛЬ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	Податковий кодекс України Митний кодекс України
ДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЯДЕРНОЇ ТА РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ	Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»
ДОДЕРЖАННЯ ЛІЦЕНЗІАТАМИ ЛІЦЕНЗІЙНИХ УМОВ	Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»
ДЕРЖАВНИЙ АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ (НАГЛЯД)	Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»
ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З НАДАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» Закон України «Про страхування»
ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД (КОНТРОЛЬ) У ГАЛУЗІ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ	Повітряний кодекс України
ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД ТА КОНТРОЛЬ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ ТА ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ	Конвенція Міжнародної організації праці № 81 1947 року про інспекцію праці у промисловості й торгівлі та № 129 1969 року про інспекцію праці в сільському господарстві

Під час перевірок контролюючі органи зобов'язані керуватися Законом № 877 (схема 2).

Схема 2

Під час перевірок контролюючі органи зобов'язані керуватися Законом № 877 в частині:

- дотримання загальних принципів державного нагляду;
- обов'язкового трактування положень нормативних актів в інтересах підприємства;
- заборони вилучення оригіналів фінансово-господарських, бухгалтерських та інших документів, а також комп'ютерів і їх частин;
- порядку формування та затвердження планів перевірок, порядку розробки та затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від ведення господарської діяльності;
- порядку та строків повідомлення про проведення планових перевірок і частоти їх проведення;
- обов'язкового повідомлення про підставу проведення позапланової перевірки;
- порядку оформлення документів для проведення перевірок та вимог до таких документів;
- мінімального обсягу прав суб'єктів господарювання під час проведення перевірки

Профільні закони можуть додатково врегульовувати перелік прав контролюючих органів, встановлювати окремі переліки підстав для проведення позапланових перевірок, містити додаткові вимоги до документів на проведення перевірок, розширювати права суб'єктів господарювання тощо.

Мораторії на перевірки

Від 2014 до 2016 року Верховна Рада України кілька разів вводила різноманітні мораторії на проведення перевірок. Через часті зміни в цих мораторіях самі контролюючі органи не можуть розібратися, кому та кого можна перевіряти. Недосконалі законодавчі формулювання стали причиною для різномірної судової практики і неузгоджених роз'яснень державних органів. Спробую систематизувати інформацію щодо тих мораторіїв, які чинні нині.

Розпочну з двох найпростіших, пов'язаних з проведенням антитерористичної операції (далі – АТО).

Перший – встановлений Законом України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції». Цей закон встановлює заборону проведення планових та позапланових перевірок суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у зоні проведення АТО. Така заборона діятиме протягом періоду проведення АТО.

Актуальний перелік населених пунктів у зоні проведення АТО затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.12.2015 р. № 1275-р. Туди зараховані і такі населені пункти, де АТО вже тривалий час не проводиться, зокрема Краматорськ та Маріуполь.

ВАЖЛИВО

Зазначений мораторій не поширюється на позапланові перевірки суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику

Другий мораторій встановлений у Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» щодо лібералізації системи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».

У пунктах 5 і 6 прикінцевих та перехідних положень цього закону встановлена заборона на проведення перевірок органами Державної фіскальної служби України суб'єктів господарювання, що провадять діяльність в населених пунктах, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та в населених пунктах, що розташовані на лінії зіткнення, а також суб'єктів господарювання, які здійснили державну реєстрацію зміни місцезнаходження з території проведення АТО на територію, підконтрольну Україні, і які втратили первинну документацію щодо здійснення ними господарської діяльності на території та в період проведення АТО.

Перелік таких населених пунктів затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.11.2014 р. № 1085-р.

Третій мораторій, який поширюється вже на всю територію України, проте не на всі контролюючі органи, запроваджений Законом України № 1728-VIII «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (далі – Закон № 1728).

Закон № 1728 до 31.12.2017 р. встановлює заборону на проведення планових перевірок та містить вичерпний перелік підстав для проведення позапланових перевірок.

Мораторій не поширюється на перевірки певних органів (схема 3).

На перевірки всіх інших органів мораторій поширюється.

Як перевіряють?

Перевірки можуть бути плановими та позаплановими.

Закон № 877 визначає загальні принципи і правила проведення всіх перевірок (схема 4).

Схема 3

Мораторій не поширюється на перевірки таких органів:

- Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг;
- Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
- Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба) тільки в частині проведення перевірок з питань безпечності та окремих показників якості харчових продуктів та перевірок додержання законодавства про захист прав споживачів і рекламу в цій сфері (роз'яснення Держрегрслужби від 06.02.2017);
- Державна фіскальна служба України (ДФС);
- Державна аудиторська служба України;
- Державна служба експортного контролю України (Держекспортконтроль);
- Державна інспекція ядерного регулювання України (Держатомрегулювання);
- Державна служба України з питань праці;
- Державна авіаційна служба (Державіаслужба);
- органи державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду (Державна архітектурно-будівельна інспекція України та її територіальні органи; структурні підрозділи з питань державного архітектурно-будівельного контролю Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій; виконавчі органи з питань державного архітектурно-будівельного контролю сільських, селищних, міських рад). Існує спірна позиція, чи виключення з мораторію поширюються тільки на Держекоінспекцію України чи також і на її територіальні підрозділи. Держрегрслужба 08.02.2017 роз'яснила, що виключення з мораторію поширюються і на територіальні органи Держекоінспекції України;
- Державна екологічна інспекція України (Держекоінспекція України);
- Національна Рада України з питань телебачення і радіомовлення;
- Національний банк України (НБУ);
- Антимонопольний комітет України.

ВАЖЛИВО

Підприємство має право не допускати посадових осіб контролюючого органу до проведення перевірки, якщо контролюючий орган не затвердив та не оприлюднив на власному офіційному веб-сайті уніфіковану форму акта, в якій передбачено перелік питань, що підлягають перевірці залежно від ступеня ризику підприємства

Схема 4

Загальні принципи і правила проведення перевірок:

- перевірки проводяться за місцем здійснення господарської діяльності підприємства або його підрозділів. Також можуть проводитися у приміщенні контролюючого органу, якщо це прямо передбачено законодавством;
- планові та позапланові перевірки здійснюються в робочий час суб'єкта господарювання, встановлений його правилами внутрішнього трудового розпорядку;
- часткове чи повне зупинення діяльності підприємства можливе винятково за рішенням суду;
- контролюючі органи та суб'єкти господарювання мають право фіксувати процес проведення перевірки засобами аудіо- та відеотехніки;
- під час проведення перевірок контролюючим органам заборонено вилучати оригінали документів, комп'ютери чи їх частини;
- перевірка проводиться тільки у присутності керівника підприємства чи уповноваженої ним особи;
- забороняється притягувати до відповідальності посадових осіб суб'єкта господарювання за відмову надавати пояснення щодо діяльності суб'єкта господарювання (ч. 4 ст. 12 Закону № 877);
- перед проведенням перевірки контролер повинен внести запис про проведення перевірки до журналу реєстрації заходів державного нагляду (контролю) (за наявності такого журналу на підприємстві);
- під час проведення перевірок контролюючі органи зобов'язані використовувати винятково уніфіковані форми актів перевірки. Такі форми актів оприлюднюються на офіційних веб-сайтах контролюючих органів

Планові перевірки

Планові перевірки здійснюються відповідно до річних планів, що затверджуються контролюючим органом не пізніше першого грудня року, що передує плановому. Внесення змін до річних планів не допускається, крім випадків зміни найменування суб'єкта господарювання та виправлення технічних помилок.

Інформація про плани оприлюднюється на офіційних веб-сайтах контролюючих органів.

Якщо підприємство потрапило до планів кількох контролюючих органів, то в такому випадку вони одночасно проводять комплексну перевірку. План проведення комплексних перевірок оприлюднюється на сайті Держреєстрації.

Контролюючий орган зобов'язаний повідомити підприємство про проведення перевірки за 10 днів шляхом направлення рекомендованого листа та/або за допомогою електронної пошти або особисто під розписку керівнику.

У повідомленні обов'язково має бути зазначено:

- ✓ дата початку і закінчення здійснення перевірки;
- ✓ найменування юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи – підприємця, діяльність яких перевірятиметься;
- ✓ найменування контролюючого органу.

ВАЖЛИВО

Якщо контролюючий орган вчасно не надіслав чи не вручив повідомлення про проведення планової перевірки, то підприємство може не допустити його до її проведення

Судова практика свідчить про неоднозначне тлумачення цього положення. У деяких випадках суди стають на сторону контролюючого органу і підтримують позицію, що повідомлення про проведення перевірки має бути вручено за 10 днів до фактичного початку перевірки, а не до дати її початку, яка зазначена в наказі на проведення перевірки чи у плані перевірок (див. позицію Сумського окружного адміністративного суду від 25.01.2017 р. у справі № 818/44/17).

Строки проведення планових перевірок. Планова перевірка не може перевищувати десяти робочих днів, а щодо суб'єктів мікро-, малого підприємства – п'яти робочих днів. Продовження строку не допускається.

Загальна тривалість усіх планових заходів, що здійснюються контролюючими органами протягом календарного року, не може перевищувати тридцяти робочих днів, а щодо суб'єктів мікро-, малого підприємства – п'ятнадцяти робочих днів.

Позапланові перевірки

Мораторій, введений Законом № 1728, суттєво скоротив підстави проведення позапланових перевірок. Однак, зважаючи на те, що Закон № 1728 не поширюється на значну кількість контролюючих органів, варто також звернути увагу на підстави проведення позапланових перевірок, які передбачені Законом № 877 (таблиця 1).

Наведений перелік підстав є вичерпним для тих органів, порядок проведення перевірок якими не регламентується іншими законами. Перелік підстав для проведення перевірок органами, що керуються окремими законами (схема 1), може відрізнитися.

Так, для органів державного, архітектурно-будівельного контролю встановлені такі додаткові підстави для проведення позапланових перевірок (ст. 41 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»):

✓ необхідність проведення перевірки достовірності даних, наведених у повідомленні про початок виконання підготовчих робіт, повідомленні про початок виконання будівельних робіт, декларації про готовність об'єкта до експлуатації протягом трьох місяців з дня подання зазначених документів;

✓ виявлення факту самочинного будівництва об'єкта;

✓ вимога головного інспектора будівельного нагляду центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду, про проведення перевірки за наявності підстав, передбачених законом;

✓ вимога правоохоронних органів про проведення перевірки.

Таблиця 1

Предбачені законами підстави проведення позапланових перевірок

Підстава позапланової перевірки	Закон № 877	Закон № 1728
Заява про проведення перевірки за власним бажанням	+	+
Виявлення та підтвердження недостовірності даних, заявлених суб'єктом господарювання у документі обов'язкової звітності	+	-
Перевірка виконання розпорядчих документів щодо усунення порушень вимог законодавства, виданих за результатами проведення попередньої перевірки	+	-
Звернення фізичної особи про порушення, що спричинило шкоду її правам, законним інтересам, життю чи здоров'ю, навколишньому природному середовищу чи безпеці держави	+	+ тільки у частині порушення прав фізособи і за погодженням з Держрегслужбою
Неподання суб'єктом господарювання документів обов'язкової звітності за два звітні періоди поспіль без поважних причин	+	-
Доручення Прем'єр-міністра України про перевірку суб'єктів господарювання у відповідній сфері	+	-
Настання аварії, смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання, що було пов'язано з діяльністю суб'єкта господарювання	+	+ без профзахворювань
Рішення суду	-	+

ВАЖЛИВО

Під час проведення позапланової перевірки з'ясовуються лише ті питання, які стали підставою для призначення перевірки

Вихід контролюючого органу за предмет позапланової перевірки є підставою для припинення такої перевірки (абз. 10 ч. 1 ст. 6 та абз. 24 ч. 1 ст. 10 Закону № 877).

Варто звернути увагу на доволі поширені «підстави» для призначення позапланових перевірок – ухвали слідчого судді та листи правоохоронних органів.

Ухвали слідчого судді про проведення позапланових перевірок суб'єктів господарювання уже неодноразово оскаржувалися і скасовувалися судами апеляційних інстанцій. При цьому апеляційні суди чітко

* Суб'єкти мікропідприємництва – юридичні особи та фізичні особи – підприємці, в яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єкти малого підприємництва – юридичні особи та фізичні особи – підприємці, в яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

й однозначно стверджують, що призначення позапланових перевірок не належить до компетенції слідчого судді (див. ухвалу Апеляційного суду Донецької області від 24.05.2017 р. у справі № 264/2007/17).

Водночас листи правоохоронних органів також однозначно не можуть бути підставою для призначення позапланової перевірки, відповідно до Закону № 877, оскільки перелік таких підстав є вичерпний і листів правоохоронців у ньому немає (ч. 1 і 2 ст. 6 Закону № 877). Натомість вимоги правоохоронних органів можуть бути підставою для проведення перевірки органами архітектурно-будівельного контролю. Проте такі вимоги повинні бути направлені в межах компетенції правоохоронного органу та бути сформульовані саме як вимоги, а не пропозиції (див. ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 11.07.2017 р. у справі № 876/6433/17).

Документи для проведення перевірки

Незалежно від того, яку перевірку прийшов проводити інспектор, у нього повинні бути певні документи (схема 5).

Схема 5

Документи інспектора до допуску для проведення перевірки:

- службове посвідчення, яке він пред'являє керівнику підприємства або уповноваженій особі до початку проведення перевірки;
- посвідчення (направлення) на проведення перевірки (де має бути зазначено);
- найменування контролюючого органу;
- найменування суб'єкта господарювання, щодо якого проводиться перевірка;
- місцезнаходження суб'єкта господарювання та/або його відокремленого підрозділу;
- номер і дата наказу (рішення, розпорядження), на виконання якого проводиться перевірка;
- перелік посадових осіб, які беруть участь у проведенні перевірки, із зазначенням їх посади, прізвища, ім'я та по батькові;
- дата початку і закінчення перевірки;
- планова перевірка чи позапланова;
- підстави для проведення перевірки;
- предмет перевірки;
- інформація про попередню перевірку (тип заходу і строк його проведення);
- копія посвідчення (направлення) обов'язково надається під розписку керівнику підприємства або уповноваженій особі перед початком перевірки;
- для проведення позапланових перевірок на підставі скарги фізичної особи контролюючий орган також повинен вручити керівнику підприємства копію погодження Державної регуляторної служби на проведення цієї перевірки. Цей пункт не стосується перевірок, на які не поширюється мораторій, введений Законом № 1728

ВАЖЛИВО

Відсутність будь-якого із зазначених документів є законною підставою для недопуску до проведення перевірки

Варто також зупинитися на моменті допуску до проведення перевірки. Судова практика йде таким шляхом, що момент отримання керівником підприємства копії направлення на проведення перевірки вважається моментом допуску до проведення перевірки (для прикладу див. ухвалу Вищого адміністративного суду України від 05.07.2016 р. у справі № К/800/10253/16).

Нині існують різні судові позиції щодо права підприємства оскаржувати наказ про призначення перевірки після фактичного допуску до її проведення.

Одні суди стверджують, що підприємство, яке вважає, що порушено порядок та підстави призначення перевірки щодо нього, має захищати свої права шляхом недопуску посадових осіб контролюючого органу до такої перевірки (див., наприклад, постанову Верховного Суду України від 24.12.2010 р. у справі № 21-25а10).

Інші ж, навпаки, стверджують, що дотримання посадовими особами контролюючого органу законодавчо встановлених обмежень щодо призначення перевірки є обов'язковою передумовою для реалізації контролюючим органом права на проведення перевірки. Право підприємства не допустити посадових осіб до перевірки є лише додатковою гарантією захисту прав, якою підприємство має право скористатися на власний розсуд. Невикористання такого права не може жодним чином виправдовувати допущені контролюючим органом порушення під час призначення й проведення перевірки та виключати юридичні наслідки таких порушень (див., наприклад, ухвалу Вищого адміністративного суду України від 25.01.2017 р. № К/800/225/16).

Враховуючи суперечливу судову практику, варто визначитися із позицією щодо законності перевірки ще до моменту, коли керівник підприємства розпишеться про отримання копії направлення для проведення перевірки. Це дасть підприємству гарантовану можливість оскаржити наказ про призначення перевірки.

Документи за результатами перевірки

За результатами планової чи позапланової перевірки складають акт, в якому фіксуються порушення, виявлені під час перевірки.

В останній день перевірки підписується два примірники акта, один з яких вручається суб'єкту господарювання.

ВАЖЛИВО

Якщо представник підприємства не погоджується з актом, акт підписується із зауваженнями, які є невід'ємною частиною акта

Контролюючий орган протягом п'яти робочих днів після розгляду заперечень на акт перевірки приймає одне із таких рішень:

- ✓ вносить припис про усунення виявлених порушень законодавства;
- ✓ вносить розпорядження або інший розпорядчий документ. Розпорядження, крім вимоги про усунення виявлених порушень, також може передбачати і застосування санкцій.

ДОВІДКА

Припис – вимога посадової особи контролюючого органу, який не передбачає застосування будь-яких санкцій до підприємства та його посадових осіб. Санкції застосовуються за невиконання припису

Деякі контролюючі органи можуть звертатися до суду з позовами про повне або часткове зупинення діяльності підприємства. Зазвичай такі позови обґрунтовують тим, що виявлені порушення створюють загрозу життю та/або здоров'ю людей чи навколишньому середовищу.

Це дуже небезпечна категорія справ, яка потребує від підприємства швидких та активних дій. Такі позови розглядаються судами за процедурою скороченого провадження. Це означає, що підприємству надається десять днів з моменту отримання ухвали суду про відкриття провадження для надання заперечень проти пред'явленого позову. Далі суддя протягом п'яти днів розглядає справу і приймає рішення. За загальним правилом, суд розглядає справу без участі сторін. Тому завдання підприємства швидко і максимально повно підготувати заперечення на таку позовну заяву, щоб не допустити зупинення діяльності підприємства.

Підстави недопуску

Звичайна перевірка може закінчитися для підприємства неочікуваними і дуже негативними наслідками – від штрафів до повного зупинення діяльності підприємства. Ці наслідки легше попередити, ніж боротися з ними. Найпростіше це зробити, знайшовши законну підставу для недопуску інспектора до проведення перевірки (схема 6).

Схема 6

Перелік підстав для недопуску контролюючого органу до проведення перевірки:

- планова перевірка обов'язково повинна бути включена в річний план. Відсутність інформації про перевірку на офіційному веб-сайті контролюючого органу може бути підставою для недопуску інспектора;
- немає повідомлення – немає перевірки. Контролюючий орган зобов'язаний повідомити підприємство за 10 днів до початку планової перевірки. Відсутність такого повідомлення або недодержання його форми є підставою для недопуску;
- у контролера повинні бути повноваження, які підтверджуються службовим посвідченням та посвідченням (направленням) на проведення перевірки, якому має передувати наказ контролюючого органу про проведення перевірки;
- якщо порушено періодичність проведення перевірок, інспектора також можна не допускати. Це ж стосується і тривалості перевірки;
- для позапланової перевірки обов'язково має бути підстава, а в деяких випадках – схвалення Державної регуляторної служби. Відсутність підстави або погодження – законна можливість не допустити інспектора;
- заборонено проводити позапланову перевірку двічі з одних і тих самих підстав, а також з підстав, не передбачених Законом № 877 (або іншим профільним законом)

ПРАКТИКА

Важливо не тільки знайти законну підставу для недопуску, а й правильно її зафіксувати. Тому не забувайте про право фіксувати перевірку на камеру, будьте кмітливі та знаходьте можливість отримати копії чи фото документів, оформлених з порушеннями

Новини із «законодавчого фронту»

У Верховній Раді України реєструється дуже багато законопроектів, які стосуються питань проведення перевірок. Однак варто детальніше зупинитися на одному, який може бути прийнятим найближчим часом – це законопроект № 6489 від 23.05.2017 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання надмірному тиску на суб'єктів господарювання заходів державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення». Він уже прийнятий у першому читанні 12.07.2017 р. і очікує остаточного – другого читання.

Зокрема, цей законопроект дає визначення поняття «створення перешкод органам державного нагляду (контролю) чи їх посадовим особам при здійсненні заходів державного нагляду (контролю)» та зобов'язує контролюючі органи описувати дії чи бездіяльності, що призвели до створення таких перешкод, з посиланням на відповідні норми закону, які порушено.

До цього часу такого визначення не було і траплялися випадки, коли контролюючі органи цим відверто зловживали. Особливо актуальне це питання для перевірок Держпраці, адже у деяких випадках за перешкоджання інспектору Держпраці підприємство може отримати штраф у розмірі сумнозвісних 320 тисяч гривень. Я зустрів у судовій практиці справу, в якій Держпраці наклало на фізичну особу – підприємця штраф за відмову давати пояснення щодо своєї діяльності. Інспектор розцінив це як створення перешкод у проведенні перевірки. Не завадило навіть те, що право відмовлятися від надання таких пояснень підприємцю прямо гарантовано ч. 4 ст. 12 Закону № 877.

Ще одним важливим моментом є введення відповідальності посадових осіб контролюючих органів за винесення приписів, розпоряджень, податкових повідомлень-рішень, вимог та рішень про накладення фінансових стягнень, що скасовані в адміністративному чи судовому порядку. За такі рішення на посадових осіб може бути накладений штраф у розмірі від 1360,00 до 2210,00 гривень. Це повинно стимулювати контролюючі органи утримуватись від прийняття явно незаконних рішень.

Також пропонують встановити відповідальність за безпідставне звернення до контролюючих органів із заявами про порушення суб'єктом господарювання чинного законодавства, а так само – подання завідомо неправдивих відомостей про діяльність підприємства, які стали підставою для ініціювання перевірки. Таке безпідставне звернення може обійтися правопорушнику у 850,00 чи 1700,00 гривень, а якщо правопорушник – службова особа, то штраф може сягнути 5100,00 гривень.

І останнє позитивне нововведення – штрафи за деякі порушення законодавства про працю не будуть застосовуватися, якщо такі порушення вчинені вперше. У випадку виявлення порушень, інспектор винесе припис і надасть час для їх усунення. І тільки якщо підприємство не усуне порушення, до нього застосують санкції.

Запропонований законопроект містить ще низку технічних змін, які направлені на врегулювання перевірок дотримання трудового законодавства, адже через певні суперечності у законодавчих актах правомірність деяких перевірок доволі сумнівна. ■

У НАСТУПНИХ НОМЕРАХ «Журналу головного інженера» ЧИТАЙТЕ розгляд практичних ситуацій під час проходження перевірок